

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria et disputationes scholastica in Summam D. Thomae Aquinatis

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Secvnda Dvbitatio. An ex ordine originis præcisè distinguantur realiter
diuinæ proceßiones, ita vt eo remoto, nulla sit inter eas realis distinctio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

terea quod comparando amorem ad quasi par-
tiales causas, oritur partim à simili, quatenus
scilicet est à voluntate: & partim à non simili,
quatenus est ab amabili: quod si totali eius agen-
ti conferatur, quod est voluntas ut agens & ama-
bile ut agendi ratio; sic absolute procedit à non
simili; quoniam amor non est similitudo rei a-
matae, sed actualis in eam inclinatio. Denique ex
dictis sequitur solutio propositae dubitationis
quo ad utramque partem; ostendimus enim de
ratione amoris esse in primo modo dicendi per
se ut à verbo procedat, non quatenus verbum est,
sed prout est ipsum intelligibile actu in intelle-
ctu; sic enim verbum est agendi ratio voluntati,
non autem ut verbum est id est qua ratione pro-
cedit à dicente, hoc enim extraneum & imper-
tinens est ad rationem intelligibilis ut sic. Et ex
his etiam patet solutio duarum obiectionum Ia-
uelli, quae satis friuolae sunt.

Resoluto.

SECUNDA DUBITATIO.

*An ex ordine originis praecise distinguantur reali-
ter diuinae processiones, ita ut eo remoto, nulla sit inter
eas realis distinctio?*

PERTINET haec quaestio ad secundum a. q. 36.
& ad 2. & 3. 40. ubi propositis Scoti & aliorum
opinionibus, diligenter examinatur in forma
Controversiae. Nunc satis erit ad explicationem
praesentis doctrinae summam quaedam praeci-
pua veritatis documenta colligere, quae ad sub-
sequentium intelligentiam lucem afferant.

*Sensus qua-
estio-
nis.*

Sciendum est itaque primo nomine processio-
nis non intelligi generationem actiuam, & spi-
rationem actiuam, quae in Patre realiter idem
sunt; sed emanationes passivae sumptas, nempe
generari & spirari, quibus diuinæ personae pro-
cedunt scilicet Filius & Spiritus sanctus. De pro-
cessionibus ergo passivae sumptis quaeritur: an ex
ordine originis, quo una oritur ab alia, realiter
distinguantur?

Resolutio.

Secundo adverte, tria inter se ratione distincta
in utraque processione considerari. Primum est
operatio siue actio immanens absolute sumpta,
puta intelligere & amare. Secundum est relatio
originis personae procedentis ad principium à
quo procedit, ut verbi ad dicentem, & amoris
ad spirantem. Tertium est ordo originis inter ip-
sas diuinas processiones, quo una praesupponit
aliam & ab ea procedit. Possunt itaque proces-
siones tripliciter sumi: Primo essentialiter & in-
complete, & sic non differunt adinuicem nisi ra-
tione: Secundò modo sumi possunt cum relati-
one praedicta ad principium, & sic sumuntur no-
tionaliter & incomplete, neque ut sic praecise di-
stinguuntur realiter, sed cluso namque siue praeci-
so ordine originis inter ipsas processiones, sola
remaneret inter eas formalis distinctio, & esset
una realis processio, & una persona proce-
dens secundum rem, quae una relatione rea-
li duplicem habente rationem formalem re-
ferretur ad primam personam: ut Filius ad ge-
nerantem, & ut amor, siue Spiritus S. ad spiran-
tem, ut dicemus in art. sequenti Cont. 2. ex D. Th.
de Pot. q. 10. a. 5. & Cai. infra q. 36. art. 2. Igitur
tertio modo sumuntur diuinae processiones, pro-
ut in sui ratione claudunt tria praedicta: & ita su-
muntur complete, & realiter abinuicem distin-
guuntur secundum ordinem originis unius ad
aliam, sicut & ipsae diuinæ personae procedentes;
Et quamvis origo passivae & ordo originis idem

A sit quod ipsa relatio constitutiva personae pro-
cedentis; aliquid tamen exprimit ordo originis,
quod relationis personalis vocabulo non exprimi-
tur; exempli gratia; processio prout est relatio
constitutiva Spiritus S. solum exprimit relatio-
nem ad spirantem ut sic, quicumque ille sit,
siue sit una persona siue plures; sed ordo origi-
nis emanationis quae est per modum voluntatis,
ab emanatione, quae est per modum intellectus,
dicit non tantum ordinem ad principium talis
emanationis, qui est spirator: sed etiam ad ema-
nationem, quae est per modum intellectus.

Tertio notandum est non esse realem ordinem
in diuinis nisi originis; nam solae relationes origi-
nis realiter distinguuntur in diuinis: neque est alia
relatio ordinis & alia originis; neque alia sunt ex-
trema secundum rem relationum & originis; quia
productum, puta filius, siue verbum & eius ori-
go passiva, puta generari & dici, sunt una relatio;
Et similiter Spiritus S. & eius processio sunt
una relatio, & eodem ordine quo productum
scilicet Spiritus sanctus est à productò scilicet à
Filio, processio illius, nimirum Spiritus sancti
est à processione illius scilicet Filij; hoc vero est
processionem oriri à processione.

Adverte tamen cum Ban. in sequenti artic. dub. Processio-
nis. concl. 4. cum asserimus processionem habere
inter se ordinem originis, non affirmare quod
processio filij producat processionem Spiritus
S. sed quod Filius, quatenus tali processione
procedit, producit Spiritum S. adeo ut una proces-
sio non habeat ordinem originis ad alteram, tanquam
producat aut productum ut quod, sed veluti
radix ex qua personae sic procedenti conuenit aliam
producere. Nihilominus si sumatur processio Spi-
ritus sancti, ut idem est quod persona Spiritus
sancti; dicendum est eam habere ordinem origi-
nis ad processionem passivam Filij, prout est
idem quod Filius, eo modo quo est ordo origi-
nis inter Spiritum sanctum & Filium. Possent
autem praedicta luculentius explicari dicendo
Filium per generationem passivam habere vim
spirandi Spiritum S. Nam ex eo quod Filius
procedit ut verbum, hoc ipso procedit ut amo-
ris principium simul cum dicente; amor vero
procedit per spirationem passivam; Itaque spi-
ratio passiva Spiritus sancti ordinem habet ori-
ginis ad generationem passivam Filij, non quasi
immediate, sed mediante Filio; Nam Filius ge-
neratione Filius est, & consequenter spirator;
spiratio vero passivae sumpta est, qua tanquam
productione siue processione Spiritus S. est spi-
ratus; atque ideo sicut spiratus est à Filio tan-
quam quod producit, à principio quod pro-
ducit: ita processio Spiritus sancti est à proces-
sione Filij, tanquam productio qua producit
Spiritum sanctum à productione qua producit
Filius; quod est productionem Filij passivam
esse radicem passivae productionis Spiritus san-
cti. Quemadmodum si ad generationem Pla-
tonis Filij necessario requireretur, ut esset actu
ea generatio, qua genitus est Socrates eius Pater; tunc
enim non solum Plato esset à Socrate, sed etiam
generatio Platonis esset à generatione Socratis,
licet alio & alio modo, ut dictum est. Et haec vi-
detur fuisse mens Caiet. & S. Th.

Caiet.

Ex his patet responsio ad quaesitum & solutio
argumentorum Scoti, quae refert Caietanus &
soluit; nam processionem ita realiter distinguun-
tur per ordinem originis, ut eo remoto, non
sit inter eas nisi virtualis distinctio, ut ante
diximus.

S. Thomas.

Mo 1. diff. 4. volens diuinarum processionum non esse

ac

virtualem
causalitatem
inter essen-
tiam, & pa-
ternitatem,
& alias re-
lationes ut
voluit Mo-
lis.

ac SS. Trinitatis mysterium explicare, multa congruit ad subsequentes quaestiones pertinentia: ac proinde presenti loco non satis oportuna. Ex quibus vnum est, quod cum doctrina S. Th. & SS. Patrum, non satis apparet esse consentiens; sic enim ait: *Meditanda est diuina essentia tanquam radix relationum, proprietatumque omnium personalium virtute in se eas continens: ea vero in illo priori per intellectum seipsam intelligente, quasi resultat à parte essentia relatio eius, à quo alius per intellectum, ex qua & essentia (qua intelligere ipsum, ceteraque omnia attributa includit) constituitur Pater &c.* Et infra: *Quia essentia diuina virtute continet in se personas diuinas, proprietatesque, ac relationes, quibus persona constituitur, atque abinuicem distinguuntur; ex fecunditate, qua per intellectum, & voluntatem prouenit, quod in Deo sit gloriosissima Trinitas personarum; inde est, quod nostro intelligendi modo cum fundamento in re ab essentia ad seipsam respiciente, sequè ipsam intelligente, quasi resultare intelligatur paternitas in ipsamet essentia, vna cum essentia constituens suppositum relationum Patris &c.* Hæc ille. Quæ quamuis ab eodem ad bonum sensum trahantur, dum ait nullam hic esse realem ac propriè dictam productionem aut resultantiam paternitatis ex essentia, sed secundum nostrum modum intelligendi tantum: Absurdum tamen videtur primò dicere diuinam essentiam esse radicem relationum ac proprietatum omnium personalium: nam proprietas personalis patris quatenus est hypostatica forma, personam Patris constituens, substantia est pertinet ad complementum diuinæ naturæ; atque idè non est à nobis ad modum proprietatis ex natura profluentis contemplanda. Ex quo sequitur minus bene dictum fuisse, quasi resultare à parte essentia relationem à quo alius per intellectum, ex qua simul cum essentia constituitur Pater, ex eo quod in illo priori essentia per intellectum seipsam intelligit. Nam essentia ante personalem substantiam, etsi considerari possit ut subsistens essentialiter; ea tamen substantia nec intelligitur completa ante substantiam personalem: concipitur enim ut determinabile substantia personali incommunicabili; nec operatio naturæ ut sic subsistentis potest modo nostro intelligendi causare personalem Patris proprietatem, quæ est hypostatica forma illius constitutiuæ: Nam intelligere quod concipimus in natura diuina essentialiter subsistente ante personalitatem Patris, essentialiter est; igitur ex eo non intelligitur resultare in Deo nisi aliquid essentialiter eo posterius; non enim apparet res aut ratio determinans essentialiter præcisè sumptum ad causandum constitutum huic personæ proprium. Et confirmatur: Quia perfectiones siue rationes illæ, quas in Deo concipimus ut causas & effectus virtualiter in essendo, proportionaliter se habent ad ea, quæ cognoscimus in creaturis; At in creaturis ea quæ substantialia & personalia sunt, non sequuntur in re ex eiusdem operatione; nec specialis aliqua ratio poterit vnquam assignari, cur aut quomodo ex essentia diuina seipsam intelligente essentialiter resultet in ea relatio personæ Patris constitutiuæ; Nam si de relatione paternitatis, quatenus relatio est in actu exercito ad Filium, sermo sit, certum est eam in persona Patris resultare ex intelligence notionali quæ est generatio; ut docet infra S. Th. q. 40. a. 1. & 2. in quo deceptus videtur fuisse Mol. non distinguens inter relationem paternitatis, ut forma hypostatica est & ut est relatio.

Melius itaq; videtur dicendum cum D. Th. & Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

Capr. & alijs antiquis Theologis, diuinam essentiam si eundem se & ex seipsa determinari ad subsistendum in tribus personis ordine quodam, ut scilicet in Patre sit tanquam ingenito; in Filio ut à Patre per actum intellectus qui est generatio procedente; in Spiritu sancto vero, ut à Patre & Filio per actum voluntatis qui spiratio est emanante; adeò ut nullus sit ordo virtualis causalitatis inter essentiam seipsam intelligentem, & Paternitatem prout est Patris constitutiuæ; quamuis concipi possit essentia in concreto, ut hic Deus intelligens, antequam concipiatur in Deo Paternitas; nam, ut diximus, nulla apparet omnino ratio talis causalitatis.

ARTICVLVS QVARTVS.

Virum processio amoris in diuinis sit generatio.

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod processio amoris in diuinis sit generatio. Quod enim procedit in similitudine naturæ in viventibus, dicitur generatum, & nascens. Sed id quod procedit in diuinis per modum amoris, procedit in similitudine naturæ, alias esset extraneum à natura diuina, & sic esset processio ad extra. Ergo quod procedit in diuinis per modum amoris, procedit ut genitum, & nascens.

2. Præterea. Sicut similitudo est de ratione verbi, ita est etiam de ratione amoris. Vnde dicitur Eccl. 13. quod omne animal diligit simile sibi: si igitur ratione similitudinis, verbo procedenti conuenit generari; & nasci; videtur etiam, quod amori procedenti conuenit generari.

3. Præterea. Non est in genere, quod non est in aliqua eius specie. Si igitur in diuinis sit quedam processio amoris, oportet, quod præter hoc nomen commune, habeat aliquod nomen speciale. Sed non est aliud nomen dare nisi generatio. Ergo videtur, quod processio amoris in diuinis sit generatio.

Sed contra est, quia secundum hoc sequeretur, quod Spiritus sanctus qui procedit ut amor, procederet ut genitus, quod est contra illud Athanasij. * Spiritus in suo sym-
sanctus à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec
genitus, sed procedens.

Respondetur. Dicendum, quod processio amoris in diuinis non debet dici generatio. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod hæc est differentia inter intellectum, & voluntatem, quod intellectus sit in actu per hoc, quod res intellecta est in intellectu secundum suam similitudinem. Voluntas autem sit in actu, non per hoc, quod aliqua similitudo voliti sit in voluntate; sed ex hoc, quod voluntas habet quandam inclinationem in rem volitam. Processio igitur, quæ attenditur secundum rationem intellectus, est secundum rationem similitudinis. Et in tantum potest habere rationem generationis, quia omne generans generat sibi simile. Processio autem, quæ attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem impellentis, & mouentis in aliquid. c Et ideo quod procedit in diuinis per modum amoris, non procedit ut genitum, vel ut filius, sed magis procedit ut Spiritus. Quo nomine quadam vitalis motio, & impulsio designatur: prout aliquis ex amore dicitur moueri, vel impelli ad aliquid faciendum.

Ad primum ergo dicendum, quod quicquid est in diuinis, est vnum cum diuina natura. Vnde ex parte huius unitatis non potest accipi propria ratio huius processionis, vel illius, secundum quam vna distinguatur ab alia: sed oportet, quod propria ratio huius vel illius processionis accipiatur secundum ordinem vnius processionis.

162.
1 dist. 13 ar.
3. Et 4. cō-
tra cap. 23.

d
773.

99.

194.

D

cessio-